

Отримано: 23 лютого 2022 р.

Прорецензовано: 15 березня 2022 р.

Прийнято до друку: 17 березня 2022 р.

e-mail: natali.korotka@gmail.com

oksana_ternova@ukr.net

DOI: 10.25264/2519-2558-2022-13(81)-221-223

Коротка Н. В., Тернова О. І. Актуальність формування навиків змістовного читання текстів за фахом у немовному ВНЗ. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острог: Вид-во НаУОА, 2022. Вип. 13(81). С. 221–223.

УДК: 811.111.34

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1994-2658>

Коротка Наталія Володимирівна,

доцент кафедри мовних дисциплін,

Київський державний університет інфраструктури та технологій

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6210-4054>

Тернова Оксана Іванівна,

старший викладач кафедри сучасних європейських мов,

Державний торговельно-економічний університет

АКТУАЛЬНІСТЬ ФОРМУВАННЯ НАВИКІВ ЗМІСТОВОГО ЧИТАННЯ ТЕКСТІВ ЗА ФАХОМ У НЕМОВНОМУ ВНЗ

Роботу присвячено дослідженню особливостей та актуальності формування навиків змістовного читання текстів за фахом у немовному ВНЗ. В рамках дослідження, розглянуто сутність процесу читання, лінгвістичні труднощі читання фахових текстів у немовному ВНЗ, наведено основні методи подолання лінгвістичних труднощів читання фахових текстів у немовному ВНЗ. Метою роботи є визначення шляхів та способів формування навиків змістовного читання текстів за фахом у немовному ВНЗ. Мета роботи обумовила наявність таких завдань, як: розглянути сутність процесу читання, лінгвістичні труднощі читання фахових текстів у немовному ВНЗ, навести основні методи подолання лінгвістичних труднощів читання фахових текстів у немовному ВНЗ. Встановлено, що читання – один з рецептивних видів мовленнєвої діяльності, спрямований на сприйняття і розуміння письмового тексту. В рамках дослідження, було виокремлено такі види читання: вивчаюче читання, трунтове читання, ознайомлююче читання та домашнє читання.

Аналіз дозволив виокремити три основні групи труднощів, які виникають в студентів під час читання:

1. Графічні труднощі. 2. Орфографічні труднощі, такі як: труднощі читання голосних; труднощі читання поєднань голосних; труднощі читання голосних після деяких приголосних; труднощі читання деяких голосних перед приголосними або поєднаннями приголосних; труднощі читання поєднань голосних перед поєднаннями приголосних; труднощі читання деяких приголосних, читання яких визначається положенням серед інших букв; труднощі читання поєднань приголосних, які входять до складу різних буквосполучень і в залежності від цього по-різному читаються; труднощі читання слів з «німими» поєднаннями приголосних, труднощі читання слів, які пишуться по-різному, а читаються однаково; труднощі читання букв qq і rr; труднощі читання слів, які є винятками з правил. 3. Лексичні труднощі – труднощі сприйняття технічної термінології фахових текстів.

Ключові слова: читання, змістовне читання, фаховий текст, немовний ВНЗ.

Nataliia Korotka,

Associate Professor, State University of Infrastructure and Technologies

Oksana Ternova,

Senior Lecturer, State University of Trade and Economics

RELEVANCE OF FORMING THE SKILLS OF MEANINGFUL READING OF TEXTS IN THE SPECIALTY IN A NON-LINGUISTIC UNIVERSITY

The paper deals with the study of the features of forming the skills of meaningful reading of professional-oriented texts in a non-linguistic university. Within the framework of the study, the essence of the reading process, linguistic difficulties in reading professional-oriented texts in a non-linguistic university are considered, and the main methods of overcoming linguistic difficulties in reading professional-oriented texts in a non-linguistic university are described. The purpose of the work is to determine the ways and methods of forming the skills of meaningful reading of professional-oriented texts in a non-linguistic university. The purpose of the work caused the presence of the following tasks as: to consider the essence of the reading process, linguistic difficulties in reading professional-oriented texts in a non-linguistic university, to describe the main methods of overcoming linguistic difficulties in reading professional-oriented texts in a non-linguistic university. It is established that reading is one of the receptive types of speech activity aimed at the perception and understanding of the written text. As part of the study, the following types of reading were identified: learning reading, thorough reading, introductory reading, and home reading. The analysis allowed us to identify three main groups of difficulties that students have while reading: 1. graphic difficulties. 2. Spelling difficulties such as: difficulties in reading vowels; difficulties in reading vowel combinations; difficulties in reading vowels after some consonants; difficulties in reading some vowels before consonants or consonant combinations; difficulties in reading vowel combinations before consonant combinations; difficulties in reading some consonants whose reading is determined by their position among other letters; difficulties in reading combinations of consonants that are the part of different letter combinations; difficulties in reading words with “dumb” consonant combinations, difficulties in reading words that are spelled differently but are read the same; difficulties in reading the letters qq and rr; difficulties in reading words that are exceptions to the rule. 3. Lexical difficulties – difficulties in perceiving the technical terminology of professional texts.

Keywords: reading, meaningful reading, professional text, non-linguistic university.

Проблема особливостей формування навичок читання студентів тісно пов'язана зі специфікою звукової системи англійської мови, особливостями методів і підходів до навчання англійської мови. Так, вимова англійської мови значно відрізняється від української мови, що зумовлює складнощі у формуванні навичок читання англійською мовою студентів немовних ВНЗ. Актуальність статті обумовлена такими чинниками: 1) вивчення англійської мови в немовних ВНЗ немож-

ливе без формування вмінь читання фахових текстів студентів; 2) формування вмінь читання студентів немовних ВНЗ – складний процес, що зумовлений особливостями термінології кожного конкретного фаху; 3) не зважаючи на численні дослідження цієї теми, пошук ефективних способів і шляхів подолання лінгвістичних труднощів студентів немовних ВНЗ під час формування вмінь читання фахових текстів досі триває.

Дослідженням особливостей формування навичок читання присвячено роботи таких науковців, як М. В. Барішников, О. В. Болотов, Ю. І. Веклич, Г. І. Вороніна та інші. Дослідники розглядають особливості формування навичок читання учнів середніх загальноосвітніх шкіл, молоді, студентів, проте аспекти формування вмінь читання саме фахових текстів студентів немовних ВНЗ досліджені не достатньо ґрунтовно, що підтверджує актуальність дослідження.

Мета роботи – визначити шляхи та способи формування навичок змістовного читання текстів за фахом у немовному ВНЗ.

Мета роботи обумовлює наявність таких завдань, як: розглянути сутність процесу читання, лінгвістичні труднощі читання фахових текстів у немовному ВНЗ, навести основні методи подолання лінгвістичних труднощів читання фахових текстів у немовному ВНЗ.

Перш ніж перейти до розгляду питання формування вмінь читання, необхідно з'ясувати, що собою являє читання. У новому словнику методичних термінів і понять Е. Г. Азімова та А. Н. Щукіна наводиться тлумачення цього терміну. Читання – один з рецептивних видів мовленнєвої діяльності, спрямований на сприйняття і розуміння письмового тексту; входить в сферу комунікативної діяльності людей і забезпечує в ній одну з форм (письмову) спілкування (Азімова, Щукіна, 2009: 58).

С. К. Фоломкіна виділяє такі види читання: вивчаюче читання, ґрунтовне читання, ознайомлююче читання та домашнє читання (Фоломкіна, 2005: 27).

Вивчаюче читання – передбачає максимально повне і точне розуміння всієї інформації, що міститься в тексті і критичне її осмислення. Об'єктом «вивчення» при цьому виді читання є інформація, що міститься в тексті. Його завданням є також формування в студента вміння самостійно долати труднощі в розумінні іншомовного тексту. Темп читання становить 50-60 слів за хвилину. Для цього виду читання підбираються тексти, що мають пізнавальну цінність і що представляють найбільшу складність для цього етапу навчання як в змістовному, так і в мовному відношенні (Івицький, 1996: 66).

Ґрунтовне читання (*intensive reading*) – відноситься до способу ретельного читання кожного слова у тексті для подальшого розбору та вивчення граматичних конструкцій даного тексту. Ця діяльність вимагає великих розумових зусиль та цілеспрямованості студентів. Мета полягає в тому, щоб нарощувати все більше знань про мову та бути зосередженим на лінгвістичних та семантичних одиницях тексту, а не просто практикувати навички читання.

Інтенсивне читання має наступні цілі:

- Концентрує увагу студентів на засвоєнні нових граматичних конструкцій.
- Допомогає поповнити словниковий запас, використовуючи не одне слово, а сталу конструкцію.
- Формує вміння визначати основну думку тексту та робити висновки.

Ознайомлювальне читання (*Extensive reading*) – передбачає собою читання незнайомого тексту для загального розуміння, формує словниковий запас. Коли студенти багато читають, вони зустрічаються з тисячами слів і лексичними зразками, яких не викладають у підручниках (Борецька, 2012: 109).

У підручниках студенти вивчають сотні граматичних зразків. Однак підручники не забезпечують достатньої кількості зустрічей з граматику для реального набуття. Цей вид читання надає можливість побачити граматику в контексті, щоб студенти могли поглибити своє розуміння того, як граматика насправді використовується. Одна з переваг – можливість нарощувати швидкість читання та його плавність. Однією з цілей є читання для задоволення. Це формує впевненість та мотивацію, що робить того, хто навчається, більш ефективним користувачем мови (Борецька, 2012: 74).

Читання з вибіркоким обранням інформації (*Scanning*) – вид комунікативного читання, спрямований на знаходження в тексті специфічної інформації для її подальшого використання в певних цілях. Ця інформація може бути двох видів:

1. Конкретна інформація, яку необхідно виявити в тексті: визначення, дати, цифрові дані, імена та назви, або більш розгорнута інформація у вигляді опису, аргументації, правил, оціночних суджень.
2. Інформація про корисність тексту, про те, чи представляє він інтерес і може бути використаний в подальшому. Для отримання цієї інформації буває досить прочитати заголовки і підзаголовки, окремі абзаци, познайомитися зі структурою тексту.

Оскільки цей вид читання полягає в швидкому пошуку та знаходженні потрібної інформації, тренування в цьому виді мовленнєвої діяльності зазвичай обмежується часом виконання завдання і може відбуватися як змагання між студентами. Основними навчально-мовними діями, виконуваними при цьому, є дії пошуку, ідентифікації, вибору та зіставлення (Беляев, 1960: 46).

Переглядове читання (*Skimming*), або читання з розумінням основного змісту, – вид комунікативного читання із загальним охопленням змісту і установкою на розуміння головного, найбільш суттєвого.

Читання з розумінням основного змісту передбачає сформованість таких умінь, як уміння визначати тему, виділити основну думку, вибрати головні факти з тексту, ігноруючи другорядні (Валовик, 2003: 57).

Отже, читання є одним з основних видів мовної діяльності, яким кожен учень має володіти на високому рівні, для того, щоб отримувати, розпізнавати та осмислювати інформацію, подано іноземною мовою.

Читання фахових текстів іноземною мовою – важлива частина навчання студентів немовних ВНЗ. Не дивлячись на складність читання фахових текстів, їх опрацювання стане надзвичайно корисним досвідом для студентів, з огляду на те, що вони не тільки дізнаються нову інформацію щодо професійних аспектів їх майбутньої діяльності.

Говорячи про фаховий текст, логічно розглянути питання про його моделювання, про вимоги, що пред'являються до моделі фахового тексту. По-перше, фаховий текст повинен бути джерелом передачі, сприйняття, затвердження та зберігання професійно орієнтованої інформації, він є джерелом контактів у процесі досліджень, спрямованих на вирішення багатьох лексико-семантичних особливостей фахових текстів, що неможливо здійснити без теоретичної і практичної роботи з

вузькоспеціальним текстовим матеріалом. Фаховий текст висвітлює спектр наукових проблем, і виступає засобом передачі наукового досвіду.

По-друге, фаховий текст повинен відображати єдиний тип мислення учасників наукової комунікації. По-третє, він створює загальну зацікавленість і адресує конкретну прагматичну установку фахівців конкретної галузі наукового знання. І остання, четверта вимога до фахового тексту апелює до його жанрової специфіки: він повинен бути однаковою стилістично і може володіти абстрагованими засобами наочності: таблицями, схемами, графіками (Голованова, 2015: 632).

Робота з професійними текстами дає студентам можливість ознайомитись з професійною мовою. Професійна мова – історична і національна категорія, результат взаємодії різноманітних факторів і культур. Однією з основних характеристик професійного субстандарту є розвиток і використання системи лексико-фразеологічних одиниць, відповідних термінам. Професійна мова часто розглядається вченими як термінологічна система. Саме термінологічна система є найскладнішим аспектом у читанні та розумінні професійних текстів, з огляду на те, що деякі терміни можуть бути запозичені з загальноживаної мови та мати кілька значень, можуть використовуватись в різних галузях у різних значеннях. Всі ці аспекти викликають складнощі у читанні та перекладі фахових текстів.

Водночас, читання фахових текстів студентами немовних ВНЗ відкриває перед ними нові можливості – вивчаючи термінологію своєї професії іноземною мовою, студенти отримують нові знання та досвід, який неодмінно стане у нагоді у майбутньому. В час, коли Україна все більше інтегрується у міжнародний простір, зростає потреба у фахівцях, які не лише володіють професійними навичками щодо своєї професії, але й володіють іноземною мовою.

До завдань змістовного читання фахових текстів студентами немовних ВНЗ можна віднести:

- розвиток комунікативних, інтелектуальних і рефлексивних здібностей;
- збагачення особистісного і професійного досвіду;
- адаптація до умов життя і діяльності в сучасному суспільстві;
- формування навичок сприйняття друкованого тексту, візуального матеріалу професійних тематик;
- розуміння сутності прочитаного тексту, його глибини, вміння виокремити головне та другорядне;
- формування здатності до критичного аналізу прочитаного тексту (Плетяго, 2012: 211).

І. В. Ставцев зазначає, що читання фахових текстів студентами немовних ВНЗ дає можливість:

- проникнути в суть розглянутого об'єкта навчання читання у ВНЗ, реальних педагогічних процесів і їх тенденцій, синтезувати існуючі уявлення про них;
- домогтись розуміння залежності між елементами досліджуваної системи: її підсистемами і їх зв'язками;
- сконструювати нове, ще не існуюче в практиці, шляхом здійснення уявної перекомпозиції з метою відтворення необхідного стану досліджуваної системи;
- здійснити перенесення отриманого знання про властивості і поведінку моделі на реальний об'єкт методом аналогії (Ставцев, 2012: 11).

Таким чином, можна зробити висновок про те, що читання фахових текстів студентами немовних ВНЗ обумовлене потребою сучасного суспільства і системи освіти у фахівцях, здатних реалізовувати свої освітні можливості в динамічно в системі сучасної освіти, яка динамічно розвивається, фахівців, готових до професійного інформаційного самозабезпечення. Студент не може вважатися підготовленим до професійної діяльності, не оволодівши читацькою компетенцією, що дозволяє оновлювати оперативну частину його культурного і соціального досвіду. Для студентів володіння іноземною читацькою компетенцією має особливу значимість, так як зростаючий потік іноземної інформації в професійній області, що надходить через друковані видання та інтернет, ставить студентів і фахівців перед необхідністю практично володіти іноземною мовою з метою пошуку, вилучення та подальшого використання знайденої інформації для вирішення навчальних і професійних завдань.

Джерела та література:

1. Азимов Э. Г., Шукин А. Н. (2009) Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам). М.: Издательство ИКАР, 448 с.
2. Беляев Б. В. (1960) Основные вопросы психологии обучения иностранным языкам. *Вопросы психологии*. № 6. С. 49–58.
3. Борецька Г. Е. (2012) Методика формування іноземної компетентності у читанні. *Іноземні мови*. № 3. С. 18–27.
4. Валовик В. И. (2003) Педагогическая система формирования у школьников рациональных умений учебной деятельности: дис. ... канд. пед. наук. Саратов, 274 с.
5. Гальскова Н.Д. (2000) «Сучасна методика навчання іноземних мов». Москва, 117 с.
6. Голованова Е. И. (2015) Когнитивное варьирование в сфере профессиональной номинации. *Когнитивные исследования языка*. № 22. С. 631–633.
7. Івицький Н. Д. (1996) Про найбільш типові помилки при навчанні на іноземній мові. *Іноземні мови в школі*. № 4. С. 65–69
8. Плетяго Т. Ю. (2012) Формирование читательской компетентности студентов Вуза. *Омский Научный Вестник*. № 4 (111). С. 210–214
9. Ставцев И. В. (2017) Моделирование формирования читательской компетентности студента. *Наука ЮУрГУ: материалы 67-й научной конференции. Секции социально-гуманитарных наук*. С. 1195–1201.
10. Фолмкина С. К. (2005) Обучение чтению на иностранном языке в неязыковом ВУЗе. М.: Высшая школа, 207 с.